

SOME PROBLEMS OF THE INFLUENCE OF THE NEW MEDIA ON THE STUDENTS' ECOLOGICAL CULTURE FORMATION

Lilia Cv. Lozanova

ABSTRACT: The formation of ecological culture in the growing generation is connected with serious challenges in the global media world. The information and educational potential of the new media gives them a key role in the modeling of the public and personal attitude towards global and local ecological cases.

The mutual penetration between the media reality and the reality itself poses new questions to the pedagogical theory and practice, connected with different aspects of the students' ecological sense and culture.

KEYWORDS: *ecological culture, new media.*

Изследването е финансирано по проект № РД-08-82/03.02.2017 г. от параграф на фонд „Научни изследвания” на ШУ „Епископ Константин Преславски.

Екологичната култура в съвременния свят е многопластов феномен, който има различни измерения. Възпитанието (самовъзпитанието) на екологична култура е сложен и динамичен процес, свързан с духовното отношение на човека към природата [4].

Екологичната тематика е от изключително значение за съвременника и предполага целенасочена възпитателна практика още от най-ранна възраст. Целта на настоящата статия е да представи някои от проблемите пред формирането на екологична култура у учениците от горен етап на обучение в информационното общество. Съвременните мас медии, базирани на интернет и включващи социалните мрежи, предполагат преплитане и паралелно проникване на актовете на отношение, съзнание и поведение на отделната личност, включително и на екологичните им аспекти.

Теоретици и изследователи определят средствата за масова информация като значим социален фактор, който има важна роля във възпитанието на подрастващите, респективно и за екологичното им възпитание. През последните години интензивното развитие на технологиите в сферата на комуникациите протича едновременно с технологичните постижения в опазването на околната среда, които рефлектират в битата на всеки съвременник. Така глобалните екологични проблеми са пренесени не само на компютърния екран, но и в ежедневието на отделния индивид. Медийното внимание към проблемите на околната среда, организирането на екологични кампании по почистване на обществените пространства, залесяването на училищните дворове и жилищните квартали, разделното събиране на отпадъците, скаутските лагери и др. превърнаха учениците в активни участници в тези мероприятия.

Интернет и социалните мрежи пък позволяват на учениците обмен на информация, идеи и добри практики на природозащитно поведение, както и възможности за себеизразяване на екологосъобразни позиции, отношение и действия, личностна творческа активност за реализация на екологични каузи др. Разбира се, не са малко и примерите на антиекологично поведение, отношения или внушения, които имат свое отделно битие в глобалното и медийното пространство, независимо от своите автори. Развитие на личността представлява сложна взаимовръзка на еволюционното натрупване на личен опит и такива житейски събития, които обезценяват, или напротив – усилват някои от тези значения, изискват размисъл или ревизия [7].

В този смисъл, някои изследователи формулират редица въпроси, свързани с новите предизвикателства пред процесите на формиране на екологична култура у подрастващите. И. В. Вагнер акцентира на част от проблемите и дефинира въпроси на които търси отговор. Авторът

посочва, че днес представителите на „медийното поколение първо се срещат с природните обекти на монитория екран, а не в реалния живот; виртуалната природа измества естествената жива природа в техния екологически опит. Виртуалният свят е по-привлекателен от реалния свят, който включва природната среда с нейния ландшафт, растения и животни” [3].

Изследователят определя като важни следните въпроси : „ В каква степен виртуалното пространство създава риск за развитието на естетическата култура на личността, и в каква степен пък екологическата култура може да бъде гарант за информационната безопасност? Как влияе „виртуалната природа” на развитието на екологическото съзнание на подрастващите? В каква степен тя е отговорна за отчуждението на децата от живата природа? [3].

Търсенето на отговори включва представяне на дефинициите за екологична култура и „нови медии”, които са част от социалното пространство, в което се осъществява възпитателния процес на подрастващото поколение.

Вече беше посочен огромния възпитателен потенциал на т. нар. нови медии. Според Д. Комфорти и Р. Захариева „цялата област, свързана с човешко-компютърното взаимодействие и с дигитален дизайн, е част от новите интерактивни медии. Интерактивни медии са например интернет форумите, интерактивната телевизия, мобилните комуникации, електронните книги, онлайн игрите, е-обучението и др. Интерактивните медии имат отношение към онези технологични средства, които позволяват активно участие на потребителя и осигуряват многопосочна комуникация [8, с.26].

За Р. Маринов „новата медия като микс между съществуваща култура и условности, генерирани от софтуера”. В частност тя се превръща в дигитални данни, контролирани от софтуер. ... Възникват симбиози между съществуващи културни конвенции и компютърен интерфейс. Появяват се и странни хибриди между данни, образи, картини и икони.

Авторът акцентира върху същностните характеристики на новите медии, които могат да бъдат описани по следния начин: притежаващи естетическата си стойност, фокусирани върху технологията, но са нов тип „материал”, кодове и културни тенденции” [8, с.25].

Б. Хаджиев формулира основните характеристики на т.нар. нови медии, които създават нови условия във възпитателна среда за подрастващите. Основните ѝ особености са дигиталност, интерактивност, асинхронна комуникация, специфично адресиране и мултимедийност, които имат сериозно въздействие върху аудиторията [8].

Разглеждани в този аспект, значимо е възпитателното въздействие на съвременните масмедии върху подрастващото поколение, включително и за формирането на екологична култура.

Н. Бояджиева обосновава същността на „екологичната култура като система от материални и духовни предпоставки, създавани от човека в неговата обществена практика и регламентира отношенията между човека и обществото... Основните компоненти на екологичната култура са : системата от знания за екологичните обекти и процеси, пътищата и средствата за взаимодействие на обществото с природата върху екологичното равновесие и начините на оптимизирането му; системата от умения и навици за рационално използване, възстановяване и обогатяване на природата; опитите за творческа дейност за изучаване на природата и решаване на екологичните проблеми; системата от екологични норми, правила и ценности и ролята им в обществената практика. Екологичната култура е основа и крайна цел за формиране на екологично създание и поведение в процеса на възпитанието – обществено и индивидуално” [2].

А. А. Вербицкий счита, че „екологичната култура е съвкупен опит от взаимодействието на хората с природата, който обезпечава оцеляването и развитието на човека, изразен във вид на теоретични знания и практически методи на въздействие върху природата от обществото, нравствени норми, ценности и културни традиции [10].

Т. В. Анисимовой интерпретира това понятие като” възприятие на околната среда в степента на отговорност към нея [5].

В научната теория съществуват многобройни възгледи за структурата на екологичната култура, които в немалка степен се припокриват.

Популярна дефиниция е, че „екологична култура е система от четири компонента : екологични знания, екологично самосъзнание, целеполагаща дейност (осъзнати цели на човешката дейност, насочени към оптимизиране на взаимодействието с природата), единство от

отношения (интелектуално, нравствено, икономическо, естетическо и ценностно) към природата и околната среда, проявяващи се в практическа дейност на човека и обществото. Първият компонент на екологичното съзнание (система от екологични и природозащитни знания) е общ с екологичната култура. Екологичното съзнание е регулиращ фактор на екологичното поведение [6].

За В. Л. Товбина ”структурата на екологичната култура не се ограничава само с елементи на екологичното съзнание, които са изключително важни, но не изчерпват нейното съдържание. Тя има за своя основа практическия опит, като проверените в практиката знания се превръщат в убеждения, в мотиви, които на свой ред се реализират в хода на екологичната дейност. Екологичната култура е свързана с екологичната дейност и без нея не може да съществува [10].

С. Д. Муканова, А. З. Уракбаева детайлизират структурата на екологичната култура на личността. Тя включва следните компоненти: мотивационен (система от мотивите на екологичната дейност и поведение на личността); аксиологически (осъзнаване на ценността на природата за обществото и човека, както самоценност); гностически (система от научни и емпирически знания за природата); етически (система от норми и правила, които ръководят поведението и дейността на човека при взаимодействие с природата); операционно дейностен (система от екологичните умения на личността); емоционално-волеви (емоционалната отзивчивост на личността към природата и нейните проблеми) [9].

Според авторите, по-горе представените компоненти свидетелстват за това, че „екологичната култура е интегративно качество и важно свойство на личността, отразяващо нейната психологическа, теоретическа и практическа готовност да се отнася отговорно към околната среда. Тя характеризира особеностите на съзнанието, поведението и дейността на хората при взаимодействието им с природата [9].

Ако вземем предвид едни от основните компоненти на екологичната култура – формирането на екологичното съзнание и поведение у подрастващите, можем да отчетем, че този процес протича през последните години в различни условия, поради медийното влияние.

За съвременните ученици екологичната тематика в учебното съдържание често не е първият и единствен източник на информация. Средствата за масова информация, особено уебсайтовете им варианти и интернет, се използват от подрастващите, за да разширят знанията си по определени екологични теми, за разработване на самостоятелни работи, проекти, творчески работи и др.

Медийни информации за екологични проблеми, събития, кампании, положителни и отрицателни прояви и постъпки имат пряко въздействие върху отношението, ценностните ориентации, съзнанието и поведението им. За съжаление корелацията между СМИ(средства за масова информация) и нравствено-поведенческата сфера на подрастващите не е достатъчно изследвана. Обаче през последните години нараства научния интерес към проучване на въздействието на новите медии върху потребителите, включително върху децата и младежите.

Сериозното въздействие на новите медии се дължи на техните специфични характеристики – дигиталност, интерактивност, асинхронна комуникация, специфично адресиране и мултимедийност. Повишената визуалност и мрежовото представяне на екологична информация подсилва въздействието ѝ върху потребителите. Възможно е медийно съобщение с природозащитно съдържание да повлияе върху отношението на определени ученици към природата, да промени тяхната позиция по определен екологичен казус и да ги подтикне към природоопазващо или антиекологични постъпки и действия.

Текстовото и видеосъдържание с екологична насоченост, публикувано в социалните мрежи, е сериозен фактор за формиране на определени ценностни ориентации сред подрастващите. Нерядко постваното в социалните мрежи съдържание е с медиен източник, но в социалните мрежи то има самостоятелно битие. Силното въздействие на снимки и видеа за природосъхраняващо или разрушаващо поведение, публикувани в личните профили на учениците, предизвикват сериозен интерес особено сред техните връстници и приятели, които са част от техните facebook, tuitar, instagram и др. групи.

Засиленото влияние на социалните медии може да се търси в концепцията за референтната група. Съвременните подрастващи приемат за важно мнението по различни теми на референтните групи, които често са техни виртуални приятели в социалните мрежи. Те се

присъединяват към мненията по екологични въпроси, заявени в социалните мрежи на значими за тях личности (певци, артисти, спортисти и др).

Божидар Ангелов представя през призма на тази теория изследванията на М.Райли и Дж. Райли за въздействието на СМИ(средствата за масова информация). Авторът посочва, че «масовите комуникации се възприемат от индивидите като членове на определена група, имаща за тях важно значение... Индивидът съотнася своите постъпки и изказвания с ценностите на първичната група [1].

В този смисъл, преплитането на виртуалната и медийна реалност с действителността създава нови предизвикателства пред съвременното възпитание на учениците. Проблемите за възпитателните измерения на медийното въздействие върху екологичната култура на подрастващите е поле за нови научни изследвания.

References:

1. Angelov, B. Media and communicative competence, Sofia, 2008, p.60
2. Belova, M., Boyadzhieva, N., Dimitrova, G. Theoretical foundations of education, Sofia, 1997
3. Vagner, V. Printsips of integration ekological media education: All the rules of pedagogy, ekology, education, ekological culture, Earth science www.heraldrsias.ru/download/.../02_Article_Wagner.pdf
4. Valiullina Z. R., Hanova R.V., Education of the ecological culture of the individual, publikacia.net/archive/uploads/pages/2016_12_4/44.pdf
5. Zalesskaya, Yu. I. Management of the process of formation of an environmental culture of personality / Yu.I. Zalesskaya // Kiravanne ŷ adukatsyi. – 2008. – №4. – S. 12 – 16
6. Ekological dictionary, http://26coy.net/WEB/ekologiya/eko_dictionary.htm
7. Koleva, N. Autoabstract of dissertation work „Group work in environment of mixed education”, Shumen, 2016
8. Lozanova, L. Aspects of media education, Shumen, 2017, p.26
9. Mukanova S. D.,Urakbaeva, A. Z. The essence of the concept of ecological culture and the problem of organization of environmental education, <https://articlekz.com/article/5639>
10. Tobina, V. L. Ecological culture: the concept and problems of formation. scientific notes № 2, elib.rshu.ru/files_books/pdf/2-27.pdf

*гл. ас. д-р Лилия Лозанова
Катедра „Педагогика и управление на образованието”
Педагогически факултет
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”*